

Notat om harmonimæssig konsekvens af udfasning af GMO-foder på bedrifter med malkekøer

Af Torkild Birkmose

9. marts 2022

Baggrund og formål

Kvægfoder baseret på GMO er under udfasning, og det får den konsekvens, at fosforudskillelsen fra malkekøer stiger. Det forventes at afspejles fuldt ud i husdyrgødningsnormerne senest fra 2024/25. Som konsekvens skal husdyrgødningen fra en malkeko udbringes over et større areal.

Formålet med dette notat er at beregne, hvor mange flere bedrifter med malkekøer, som ikke vil kunne udbringe husdyrgødningen på egne harmoniarealer, og hvor stort et ekstra harmoniareal til udbringning, der samlet set skal findes på bedrifterne.

Metode

Ud fra et udtræk af gødningsregnskaberne for 2019/20, som er de nyeste tilgængelige, er det beregnet, hvor mange bedrifter (på CVR-niveau) med malkekøer, som efter husdyrgødningsnormer for 2019/20 ikke kan udbringe husdyrgødningen på egne harmoniarealer. På grund af den nedlagte minkproduktion, er fosforproduktionen fra mink trukket ud af gødningsregnskaberne.

For 2024/25, hvor udfasningen af GMO-foder forventes at være slået helt igennem, har SEGES estimeret en forventet udskillelse af fosfor og kvælstof pr. årsko. For opdræt forventes ikke en stigning i udskillelsen. I gennemsnit af årskøer og opdræt forventes en stigning i fosforudskillelsen på 11 pct.

Beregningen for 2019/20 er gentaget, men med en antagelse om en stigning i fosforudskillelsen på besætninger med malkekøer på 11 pct.

I beregningerne er det antaget, at der tilføres fosfor i startgødning til konventionelt dyrkede majs, og at denne fosfor beslaglægger udbringningsareal. Majsarealet er opgjort pr. bedrift ud fra ansøgningen om grundbetaling for 2019/20, og i gennemsnit er det antaget, at der anvendes 8 kg fosfor pr. ha i startgødning på konventionelle bedrifter. Det er lidt under den faglige anbefaling på 10-15 kg pr. ha, men nogle bedrifter bruger mindre end anbefalingen, bl.a. fordi der ikke er "plads" til mere i harmoniregnskabet.

Resultater

I tabel 1 og 2 samt figur 1 er vist hovedresultatet af beregningerne. Det er beregnet, at 1.262 bedrifter ikke kan udbringe al deres husdyrgødning på egne harmoniarealer. Dette antal stiger til 1.550 bedrifter i 2024. Samlet set vil de 1.550 bedrifter få brug for ca. 34.000 hektar harmoniareal ekstra. Resten af bedrifterne (1.070 bedrifter) vil fortsat kunne udbringe husdyrgødningen på egne harmoniarealer.

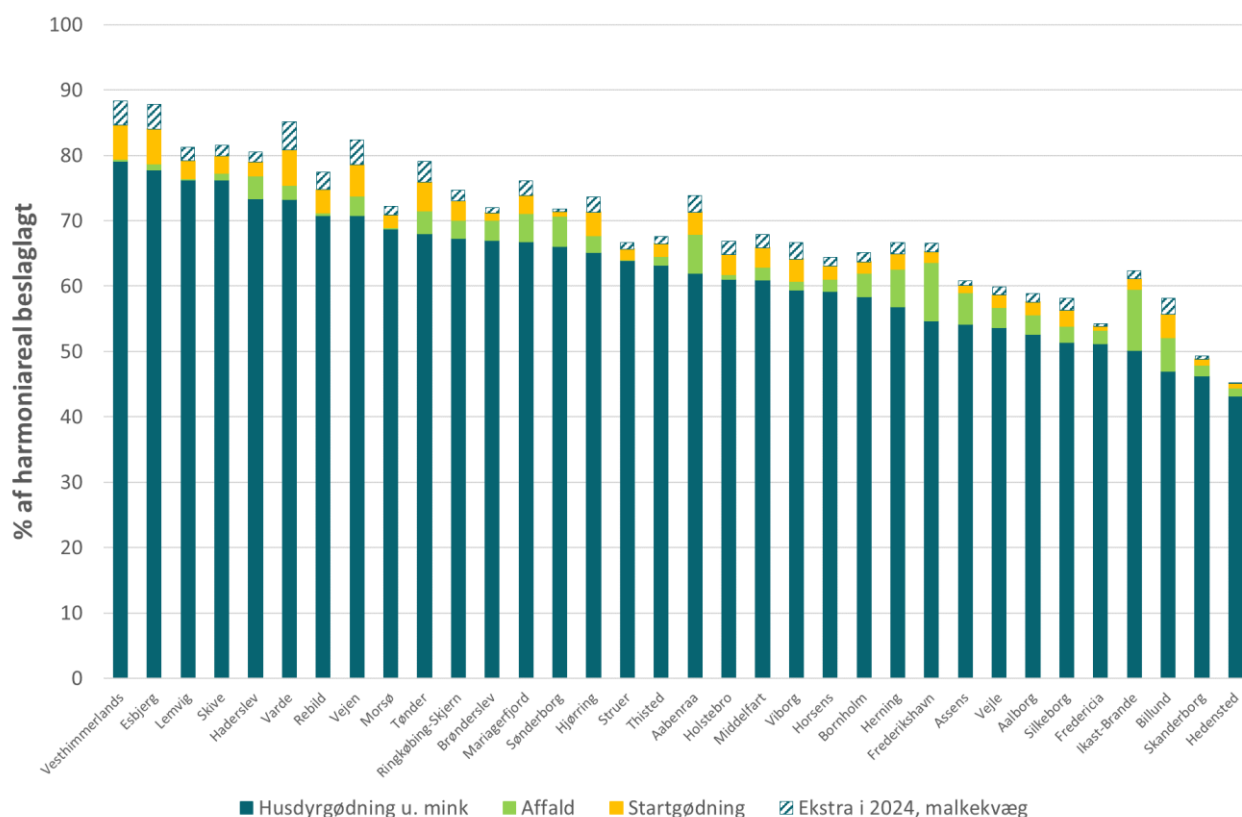
I figur 1 er det for udvalgte kommuner med stor husdyrproduktion vist, hvor stor en andel af harmoniarealer, som beslaglægges af husdyrgødning (excl. mink), affald, fosfor i startgødning i majs og estimeret ekstra fosfor i husdyrgødningen fra malkekøer i 2024. Fosfor i andet handelsgødning end startgødning til majs (f.eks. på planteavlbrug) er ikke indregnet, og affald udbragt via afgasset gylle er heller ikke inkluderet. Det ses af figuren, at det største ekstra behov i 2024 opstår i kommuner, hvor harmoniarealet i forvejen er udnyttet mest, så har vil udfordringen med at finde plads til den ekstra fosfor være sværest.

I tabel 2 er stigningen i behovet for harmoniareal på bedrifterne med malkekøer beregnet på kommuneniveau, og den procentvise stigning i forhold til kommunens samlede harmoniareal er beregnet. I de mest berørte kommuner lægger stigningen i harmonibehov beslag på ca. 4 pct. af kommunens samlede harmoniareal.

I beregningerne ligger en fejlkilde for ejendomme, hvor husdyrproduktionen juridisk er adskilt fra planteavlen med to forskellige CVR-numre. Her vil der i beregningerne optræde et meget stort behov for overførsel på den ene bedrift, da der er en stor husdyrproduktion og ingen harmoniareal. Men reelt råder samme mand jo over en "planteavlsbedrift" lige ved siden af, som modtager gyllen. Derfor vil beregningerne nok overvurdere det reelle behov for overførsel en smule.

Tabel 1. Antal kvægbrug med malkekøer med behov for overførsel af fosfor i husdyrgødning i 2019/20 og i 2024. Opdelt efter brugstype og driftsform.

		Antal kvægbrug i alt	Antal kvægbrug med behov for overførsel af P		Arealbehov til afsat fosfor, ha	
			Norm, 2019/20	2024	Norm, 2019/20	2024
Konventionel	I alt	2.202	1.213	1.472	102.510	135.124
	Kvægbrug med malkekøer	1.290	507	682	39.616	52.312
	Undtagelsesbrug med malkekøer	912	706	790	62.895	82.811
Økologi	Kvægbrug med malkekøer	418	49	78	3.581	5.068
Alle kvægbrug	Alt i alt	2.620	1.262	1.550	106.091	140.192

Figur 1. Beslaglagt andel harmoniareal i form af husdyrgødning, affald, startgødning til majs og estimeret ekstra behov på grund af stigende fosfornormer i gødning fra malkekøer i 2024. Kun udvalgte kommuner med stor husdyrproduktion.

Tabel 2. Stigning i arealbehov til overførsel af husdyrgødning på kvægbrug med malkekøer i 2024.

	Harmoni- areal i alt, ha	Arealbehov til afsat P på kvæg- brug, ha, norm 2019/20	Arealbehov til afsat P på kvægbrug, ha, 2024	Stigning, ha	Stigning, pct. af har- moniareal
Varde	64.591	7.858	10.620	2.762	4
Tønder	77.847	7.599	10.072	2.474	3
Vejen	54.993	8.234	10.327	2.093	4
Vesthimmerland	49.387	7.550	9.369	1.818	4
Esbjerg	46.519	7.441	9.198	1.757	4
Aabenraa	67.108	4.886	6.602	1.716	3
Viborg	68.104	4.764	6.478	1.714	3
Hjørring	55.342	3.100	4.413	1.313	2
Ringkøbing-Skjern	77.359	3.409	4.703	1.294	2
Herning	70.478	2.979	4.221	1.242	2
Mariagerfjord	47.224	4.253	5.311	1.058	2
Holstebro	43.709	2.335	3.238	903	2
Skive	50.884	1.926	2.795	869	2
Aalborg	64.355	2.390	3.255	865	1
Rebild	28.432	2.933	3.693	760	3
Haderslev	49.026	2.007	2.765	758	2
Billund	28.570	2.361	3.071	710	2
Vejle	50.019	1.637	2.284	647	1
Silkeborg	31.773	1.366	1.955	590	2
Lemvig	27.876	1.249	1.824	575	2
Thisted	50.490	1.147	1.715	569	1
Jammerbugt	42.198	1.735	2.273	538	1
Ikast-Brande	37.576	1.375	1.864	489	1
Bornholm	32.016	1.043	1.491	447	1
Horsens	27.629	1.780	2.162	383	1
Svendborg	24.339	928	1.310	381	2
Brønderslev	45.987	1.479	1.859	381	1
Morsø	24.828	624	971	347	1
Middelfart	16.654	1.861	2.204	344	2
Norddjurs	38.887	1.175	1.498	323	1
Randers	42.123	750	1.020	270	1
Vordingborg	37.557	629	899	270	1
Faaborg-Midtfyn	33.368	574	838	264	1
Frederikshavn	20.635	965	1.225	259	1
Kolding	34.667	759	999	240	1
Guldborgsund	60.336	1.464	1.704	240	0
Nordfyns	30.213	903	1.136	233	1
Nyborg	15.597	651	871	220	1

Assens	31.034	744	960	216	1
Struer	16.617	392	562	169	1
Syddjurs	30.941	508	663	156	1
Slagelse	38.003	394	519	125	0
Favrskov	34.129	386	503	117	0
Sønderborg	32.412	401	513	112	0
Skanderborg	21.350	147	247	100	0
Aarhus	22.113	133	227	94	0
Odense	12.358	336	424	88	1
Næstved	38.809	404	482	78	0
Langeland	17.384	181	259	78	0
Sorø	17.306	268	341	73	0
Hedensted	34.412	282	347	65	0
Holbæk	33.658	73	124	51	0
Odder	16.157	87	130	43	0
Odsherred	15.374	144	185	41	0
Fredericia	9.206	65	98	33	0
Halsnæs	3.159	36	68	31	1
Kalundborg	26.940	102	132	30	0
Ringsted	19.094	162	192	30	0
Kerteminde	15.288	86	115	29	0
Gribskov	10.384	8	38	29	0
Læsø	1.963	60	79	19	1
Køge	11.017	42	60	18	0
Greve	1.454	143	160	16	1
Faxe	24.149	31	44	12	0
Ærø	5.657	2	13	11	0
Frederikssund	13.033	35	43	8	0
Lolland	65.158	0	3	3	0
Fanø	253	0	2	2	1
Allerød	2.423	0	0	0	0
Helsingør	2.847	0	0	0	0
Hillerød	5.087	0	0	0	0
København	3.493	0	0	0	0
Lejre	18.341	0	0	0	0
Samsø	6.811	0	0	0	0
Stevns	14.501	0	0	0	0
I alt	2.386.911	105.769	139.763	33.994	1